

una aportació útil per aprofundir en les actituds i les maneres de fer de determinats sectors de la intel·lectualitat catalana sota el franquisme.

Narcís Selles
CEFI-UAB

José Luis MARTÍN RAMOS: *La rereguarda en guerra. Catalunya, 1936-1937*, L'Avenç, Barcelona:2012, 462 pp.

Aquesta obra omple un dels buits historiogràfics més destacats, i alhora sorprenents, que avui dia encara tenia la historiografia relacionada amb la Guerra Civil de 1936-1939, com era l'estudi de la història política de la rereguarda catalana. Martín Ramos reconstrueix amb precisió la dinàmica que marcà la vida política d'aquella rereguarda fins al maig de 1937, així com els principals aspectes socials i econòmics que en van derivar. Per a aquest objectiu, l'autor ha dut a terme un profund buidatge de l'àmplia premsa d'època, així com també de les fonts primàries, una part d'elles inèdites, procedents de fons d'arxius espanyols, així com dels fons llibertaris dipositats a Amsterdam i de diferents arxius parisencs. Com era d'esperar, ho ha complementat amb un rigorós seguiment de la bibliografia relacionada amb aquest objecte d'estudi, però mereix destacar-se l'esforç per a compilar, sintetitzar i atorgar una perspectiva de conjunt a l'àmplia producció de monografies locals sobre la Guerra Civil a Catalunya.

El resultat ha estat una més que interessant obra que posa l'èmfasi en la dinàmica de conjunt de la vida política a la rereguarda catalana, que si no fos pels criteris comercials s'hauria perllongat fins al final de la Guerra Civil a Catalunya i no pas fins a maig de 1937. A saber, els diferents canvis en el govern de la Generalitat, detallant-ne l'origen, el procés i les conseqüències; la trajectòria d'Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) com a partit de govern; la reacció dels catalans davant del cop d'estat de juliol de 1936, sense reduir-ho a Barcelona; la lògica i la reconducció de la violència política i social; l'articulació de la vida municipal; els problemes amb les subsistències; o les causes profundes dels Fets de Maig de 1937. De tota manera, si hi ha un protagonista principal de l'obra, aquest és el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC). Encara que aquest llibre no és una història del PSUC, sí que és una història de la vida política a la rereguarda catalana en la qual aquest partit exercix com a fil conductor. Però el mèrit principal rau en el fet que l'obra no busca justificar, desqualificar i/o glorificar les decisions del PSUC, sinó situar-les en el seu lloc exacte, fruit de l'essència d'aquesta formació política com un partit frontpopulista. Tanmateix, resulta excessiu valorar el PSUC com «l'altra conseqüència del cop de juliol de 1936», ja que singularitza excessivament aquest protagonista, quan sí que hi hagueren altres conseqüències singulars del fracàs del cop d'estat i implicava atorgar-li un protagonisme que sobredimensionava la seva presèn-

cia real a la rereguarda durant aquells primers dies del conflicte armat.

L'obra s'endinsa en una provocativa, però necessària, reinterpretació de diferents qüestions que la historiografia havia repetit mecànicament, moltes vegades assumint com a propi el discurs anarquista o pumista. En aquest sentit, es qüestiona la vigència del suposat doble poder que existí a la rereguarda catalana després del cop d'estat de juliol de 1936, i introdueix la tesi que allò que realment es va produir fou una incorporació de l'anarquisme al poder. Aquesta percepció trenca molts estereotips que volien identificar el procés català amb el model de la dualitat de poders similar al de la Revolució Russa de 1917. Per aquest motiu, calia reflexionar sobre què podia ser considerat com a revolucionari a partir del 19 de juliol de 1936. La historiografia havia estat sovint condicionada per una imatge de la revolució com a concepte exclusiu lligat a la revolució defensada des dels camps anarquistes i pumistes. Però la revolució obrera era només un dels diferents models de revolució que es defensaven a la Catalunya posterior al 19 de juliol de 1936. Així doncs, s'aposta per situar en peu d'igualtat i, per derivació, de legitimitat, les diferents visions que existí sobre la revolució. I, entre elles, es trobava el model de revolució democràtica defensada pel PSUC, basada en els principis del Front Popular. En aquesta línia, l'obra incideix en el fet que la composició social del PSUC incloïa un destacat segment de població treballadora, bé urbana, bé rural, i també membres de la burgesia, com succeïa en els partits comunistes de

tot Europa, per la qual cosa es fa inviable seguir mantenint la tesi que el PSUC era un partit petitburgès.

Altres tres qüestions mereixen ser esmentades per a la rellevància d'aquesta obra. En primer lloc, hi ha l'impacte real del conflicte armat en la vida de la rereguarda catalana fins a maig de 1937. Catalunya va viure molt allunyada d'allò que significava estar marcada pel front de guerra, més enllà d'algun bombardeig puntual, l'enviament d'homes al Front d'Aragó i la readaptació de l'estructura productiva a les necessitats del conflicte armat. En segon lloc, hi ha el rerefons dels Fets de Maig. L'autor l'identifica com un procés que té les seves causes profundes mesos abans del seu esclat, fruit de les contradiccions internes del moviment anarquista i de la maximització dels seus postulats, arran dels diferents models i percepcions sobre quin model de revolució havia d'aplicar-se a Catalunya. I, en tercer lloc, hi ha el balang sobre l'obra de govern de la Generalitat. Fou efectiva a l'hora de reconduir i reorganitzar l'administració local i l'economia catalana, però deficitària a l'hora d'afrontar l'ordre públic i la defensa, incloent en aquest cas la reduïda aportació de Catalunya a l'esforç militar de la República.

Així doncs, benvinguda sigui aquesta tan necessària aportació a la historiografia de la Guerra Civil a Catalunya. Ben segur que generarà polèmica i trencarà estereotips sobre una vessant del conflicte armat de la qual ja disposem d'un assaig sòlid i complex.

Josep Puigsech i Farràs
Universitat Autònoma de Barcelona